

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egy évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.)** intézendők.

A felső-borsodi kiáltvány.

Felhívás a hazai mindkét protestáns egyházmegyéhez és lelkészi karhoz.

Köztudomású dolog, hogy úgy az ágostai evangélikus egyetemes gyűlés, mint az ev. ref. konvent által kiküldött protestáns vegyes bizottság egy hivatalosan is ismert „Vélemény”-ben állapotott meg a végből, hogy az 1848. XX. t.-c. 2-ik és 3-ik §-ban lefektetett nagy elvek — mint örök igazságok — ne csak papiroson maradjanak, hanem a törvényhozás által az életben gyakorlati megvalósulást is nyerjenek.

Igazságszeretetünknel fogva el kell ismerünk, hogy a jogegyenlőség követelése mindenkit meglephet üszteletteljes, de igaz és önértékes hangjánál fogva, mert az ilyen bátor fellépés nálunk szokatlan. Régi sebek vannak ott felszakgatva s példák bőségesen felhozva, hogy a törvényesen bevett vallásfelekezetek között 1848. óta a jogegyenlőség elve úgy a róm. kath. egyház, mint a hivatalos polgári hatóságok részéről többnyire lábbal tiportatott. Az anyagi segélyezés tekintetében is megvan ott állapítva az az összeg, mit a fent idézett törvény szellemében kér a közös bizottság különböző cimeken az államtól. De ugyanakkor, midőn jogos kívánságait felsorolja, az 1600 koronában már régebben megállapított létminimális összeget lelkészi törzsfizetésnek nemcsak meghagyja, de még reményt sem nyújt nekünk arra nézve, hogy valaha a prot. lelkészi alapfizetés még több is lehet, holott mi nagy reményt fűztünk ahhoz az egyházmegyéék véleménye és hírlapi tárgyalások alapján, hogy a közös bizottság munkálataiban 2400 korona lesz alapfizetésül felvéve.

A mikor az új egyházi törvényjavaslat hozzászólás végett az egyházkerületek útján az illetékes egyházmegyéékhez leküldetett, ha figyelembe vesszük az 56 ev. ref. egyházmegyéék hiva-

talosan is kiadott véleményét, azon meggyőződésre jutunk, hogy a legtöbb egyházmegye az 1600 korona törzsfizetést keveselte s kívánta, hogy ez 2000 vagy 2400 koronára emeltessék fel állásunk fontosságához illő korpótlékkal. Az egyházkerületek nyíltan már állást nem foglaltak s a közös bizottság pedig még csak ajkára sem veszi azt, hogy az 1600 korona mint lelkészi alapfizetés kevés, hanem megelégszik a lelkészi korpótlék hangsúlyozásával.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Tisztelendő lelkészi kar!

Mi, a felső-borsodi ev. ref. egyházmegyéék ez időszerinti lelképásztorai, — amennyiben az ügy sürgőssége és az idő rövidege miatt egyházmegyei közgyűlésünk idejét be nem várhattuk — Sajószentpéteren 1904. április 8-án tartott egyetemes lelkészertekezleti közgyűlésünkben egyhangú lelkesedéssel azon határozott meggyőződésünknek adunk kifejezést, hogy a magyarországi mindkét protestáns egyház lelkészi kara jóváhagyó pecsétet nem üthet a közös bizottság által felvett 1600 korona lelkészi törzsfizetésről szóló „Vélemény”-re.

Mi, ha azt akarjuk, hogy rendeztessék az 1848. XX. t.-c. szellemében való méltányos segélyezése anyaszentegyházainknak, akkor jogosan elvárhatjuk, hogy a legkisebb javadalom ne 1600, de 2400 korona legyen törzsfizetésül megállapítva.

Ezt joggal követelheti a prot. lelkészek állásának fontossága. Joggal követelheti a szigorúan megkívánt akadémiai képzettség. Joggal követelheti azon méltányossági elv, hogy ha az államhivatalnokok, megyei tisztviselők, vasútasok, jegyzők, tanítók fizetése emeltetett: ugyanakkor a prot. lelkészek fizetése is méltányosan emeltessék. Ezt követelheti az új egyházpolitikai törvények életbeléptetése miatt elveszített stólaris

jövedelem esőkenése. Ezt követelheti a mai megélhetési viszonyok megnehezülésének, a drágaságnak, a neveltetési költségek felszaporodásának és a magasabb igények kielégítésének gyöttrő gondolata.

Ezt követelheti végül azon évszázadok óta tapasztalt ügybuzgalma, vérrel megpecsételt hazafias lelkesedése annak a lelkészi karnak, mely ezer gondok között ugyan, de mindenkor ügybuzgalommal tudott forgolódni nemcsak az Urnak szent oltára körül, hanem hazafias lelkesedésével, jó példájával e soknyelvű és felekezeti államban úgy az édes magyar nyelvet, mint a nemzeti alkotmányos jogot és szabadságot is nem egyszer meg tudta védelmezni. Gályát, börtönt, verpadot, bitót ismert ez a lenézett protestáns papság, mert evangéliomának három szent parancsolatja van: Isten, haza és ember-szeretet!

Hogy a lelkészi kongrua annyira-mennyire rendeztetett, hogy az állam asztaláról már egy morzsát kaphat az a nélkülözésekben kifáradt, elesüggött prot. lelkészi kar is: az igazság érdekében ki kell mondanunk, hogy véleményünk szerint ez a törvény nagy részben a „*Közpapok Lapja*“ nemes mozgalmának a gyümölcse s annak az értekezletnek credménye, melyet erdélyi testvéreink rendeztek Budapesten a 90-es években.

Az igazság érdekében ki kell mondanunk, hogy most is, ha mi önönmagunk, ha innen alólról mi kicsinyek nem kívánjuk jogos igényeink kielégítését, a mi felettes hatóságaink talán általunk nem ismert indokok miatt még követeléseikben is megelégedtek oly csekély alapfizetéssel, a mennyi fizetése van azoknak, a kik sem akadémiát nem végeztek, sem érettségít nem tettek s még jó, ha 4 alsó gimnázialis bizonyítványuk meg van.

Az igazság érdekében ki kell mondanunk, hogy a prot. lelképásztori állás fontosságához méltóan nem becsültetik; pedig mi kifelé soha nem gravitáltunk, nekünk itt élni-halni kell!

Sajnálattal, sőt fájdalommal kell mindezekről őszinte és igaz vallomást tenni!

S midőn vivődünk a hétköznapi gondokkal, s látjuk, hogy a lelkészi pálya — a csekély javadalmazás miatt — nem vonzó; s üresen állnak parochiáink, s az idős Pál apostolok lábainál, — segédlelkész hiány miatt — nem ülnek sok helyen ifju Timotheusok, azon nyílt kérdést vetjük fel:

Szabad-e ölbe tett kezekkel nézni a hazai prot. lelkészi karnak a dolgok ilyenén folyását?

Szabad-e némának maradnunk akkor, midőn az általános fizetésrendezés és az 1848. XX. t.-c. keresztülvitele kormányprogramm?

TÁRCA.

A régi debreceni polgárság áldozatkészsége.

Rövid áttekintés a debreceniek régrendeletbeli jótévi adományai felett 1580—1790.

(Folytatás és vége.)

Az első pozitív adatot az istenitiszteletek alkalmával gyakorolt szeretet adományok gyűjtésének eredményéről a török-uralom idejébéli városi számadások adják kezünkbe. Az egyházfiak 1678-ban 33 frt. 45 dénárt, 1680-ban 192 frt. 97 drt., 1682-ben 67 frt. 99 drt. szedtek össze perselyből és publicatióból. A következő században a vallásos buzgóság az egyházi jövedelmeknek sokkal jelentősebb forrásává tette a templomi gyűjtéseket, az ugynevezett publicatiókat, amelyeknek sorrendje és célja canonilag volt megállapítva. A városi levéltárban lévő s az 1739—1742. évekről szerkesztett ispotályi számadás szerint az esztendőnként tizenegyszer ismételt templomi gyűjtésből az ispotály javára a pestises 1739-ben 317-, 1740-ben 321-, 1742-ben 384-, 1742-ben 453 frt. folyt be. Az utcánként nyomorgó szegények pedig csupán 1742-ben négy templomi publicatióból 120 m. frtot kaptak. 1756-tól 1762. végéig az utcai szegények publicatiója igen kevés híján 1500 magyar frtot hozott be.

Külön pénztárnok, az ekklesia perceptora kezelte a szorosabb értelemben vett egyházi jövedel-

meket. Az ezekről vezetett számadások mutatják, hogy 1741-től bezárólag 1752-ig az ekklesia szükségű számára évente hétszer gyakorolt publicatióból 4477 frt. 60 dénár, 1753-tól 1762-ig pedig 4235 frt. 03 dénár folyt be. Az első tizenegy év alatt egy felhirdetésre átlag 58 frt. 15 dénár, a második tíz év alatt pedig 60 frt. 50 dénár esik. Az 1750. dec. 20-án történt felhívásra a nagytemplomban 110 frt. 9 dr., a kistemplomban 169 frt. 41 dr., az ispotályi templomban is 5 frt. 60 dr. gyűlt össze. „Sőt — a mint Forró István ekklesia kurator feljegyezte — némely jólelkű emberek, a kik improvise lévén, a templom ládájába a publicatio alkalmatosságával annyit nem vethettek, amennyit akartak volna, azután a városházi sáfár uramhoz vitték, amit elszántak, összesen 29 frt. 40 drt.*” Más alkalommal, 1761. szeptember 6-án a nagytemplomban 241 frt. 75 dénárt adakoztak. 1768. jul. 31-én pedig a templom építtetésére tett publicatio a három templomban 553 frt. 96 drra ment.

Említettük oda feljebb, hogy az egyház az interestesbeli jövedelmeket és a boltbéréket is a hívek önkéntes áldozatkészségének köszönhette. Számos pium legatumot tettek pro fundatione. alapítványul. A legelső kamat-jövedelmet az 1680. évbéli egyházfiak számadása jegyezte fel, — mindössze 20 frtot. De még 1747-ben is eltekintve az ispotály, iskolás

* A debreceni ref. szent ekklesia kevés pénzecskejéről való számadásai Forró Istvánnak, majd Herceg Jánosnak és Komáromi Györgynek (Egyh. levéltár 3044, 3045, 3046, 3047. sz. csomók.)

Szabad-e még mindig azon reményben ringatni magunkat, hogy a mi fizetésünk még akkor is rendeztetik, ha annak fölemelését soha nem kérjük?

Bármilyen tisztelettel is viseltetünk felsőbb hatóságaink iránt, ki kell mondanunk, hogy a lelkészi alapfizetés rendezése tekintetében csak egy bátortalan lépést tett, a helyett, hogy hivatkozva a kongrua törvény tárgyalásakor több oldalról elhangzott azon nyilatkozatra, hogy az 1600 korona legkisebb alapfizetés nem tekintetik véglegesnek, hivatkozva kormányigéretekre, hivatkozva az új egyházi törvényjavaslat 55. §-ára, nyíltan állást foglalt volna érdekeink mellett.

Ezen okoknál fogva jogos igényeink kielégítése végett a becsületes küzdelem terére nemcsak kiépünk, de tisztelettel felkérünk minden hazai rokon gondolkodású protestáns egyházmegyét, felkérünk minden protestáns lelképásztort, hogy nagyon is időszerű kérdésünket meghányitvetni s ebben a kérdésben állástfoglalni méltóztassanak.

Mi a kérdést oly fontosnak tartjuk, hogy ez még a rendkívüli egyházmegyei közgyűlés összehívását is megérdemli. S ha aztán a testvéregyházmegyék magokévé teszik az eszmét, ha a prot. lelkészek a legkisebb javadalom kérdésében más álláspontot foglalnak el, mint a közös

bizottság; ha a „Vélemény“-nél erősebb hangú s többet kérő lesz a közvélemény, akkor minden egyházmegye küldjön legalább két képviselőt egy Budapesten tartandó értekezletre, a mely testületileg járúlna a kormány vezetőihez jogos kérsének meghallgatása s megvalósítása érdekében.

Ha pedig felhívásunk pusztába kiáltó szó lenne; ha a prot. lelkészi kar kibontott zászlónk alá nem tömörülne, ha legéletbevágóbb kérdésünkben velünk egyet nem érezne: mi akkor is nyugodt lélekkel fogjuk elmondani, hogy megtettük kötelességünket.

A győzelem reménységével biztatjuk magunkat, ha ma nem, de holnap és azt mondjuk, ha olyan lelkesedés szállja meg sziveiteket, mint a milyen hevítette a mi lelkünket: akkor e szent és nemes küzdelemnek édes jutalma kellő kitarás mellett el nem maradhat.

Kitűzött célunk elérése érdekében a további lépések megtétele a közvélemény megnyilatkozásától függ.

Atyafiúi és kartársi szeretettel maradtunk Sajószentpéteren, 1904. ápr. 8. tartott egyetemes lelkész-értekezletiközgyűlésünk nevében és megbízásából.

Vadássy Pál,
esperes-elnök.

Szuhay Benedek,
főjegyző.

Csontó Károly,
Elek József,
bizottsági tagok.

árvák, utcabeli szegények, kollegium külön kezelt vagyonától, tizenkét adós levelen 2975 frt. tőkéje és 319 frt. 30 dr készpénze volt az egyháznak. Ebből a kicsiny magból nőtt terebélyes fává a debreceni ev. ref. egyház tőkepénztára. Az 1762-ről lezárt perceptori számadás pedig már 14697 frt. 32 $\frac{1}{2}$ denár kamatozó tőkét és 919 frt. készpénzt mutat ki. A tőkék növekedésével szaporodtak a kamatjövedelmek is. 1742-től 1752-ig összesen 4108 frt. és 1753 től 1762-ig 7562 frt. interest szedtek be.

A várostól elszakadt egyház az első boltbért ama kistemplom melletti házban lévő bolt után kapta, amelyet 1742-ben kelt végrendeletökkel Király István uram és Mártha Borbála parochiálul hagyományoztak.* E boltot 1749-től fogva éveken keresztül nagy vásárok alkalmával szepességi kereskedők árendálták ki. Legelőször Sontag Márton (Késmárkról) fizetett érte egy hétre 7 frt. 14 denárt. A consistorium ezen kívül 1755-ben a „tisztelletes Tatai Ferencz uram háza alatt való két boltot“ és egyik (feleslegesnek látszó) parochialis házat is bérbe adta.

Nem folytatom tovább áldozatkész istenfőleinkre való visszaemlékezéseimet. Ennyi is elég, hogy tisztelettel, hálával gondoljunk reájok, akik egyházi és iskolai intézményeinkben gazdagon gyümölcsöző tőkét gyűjtöttek számunkra évszázados munkával, fáradsággal és önfeláldozással. Korunkban, amidőn az anyagi érdekek után törő hajszában a

* E tartalmas szép testamentum másolata városi közlevéltárban: 6. Test. 1742. sz. alatt.

tömegek mind messzebbre távolodnak a nemes ideálok kultuszától; a midőn az ujkori gazdasági élet csillogó pompája, a modern műveltség vakító fényessége mellett is oly kevesesen találják meg a lélek nyugalmát és megelégedését: föltétlenül szükségünk van a tisztas hagyományok megbecsülésére s arra, hogy minduntalan az elődök jóra vezérítő példáit állítsuk a boldogulás és boldogság útját kereső társadalom elé.

Meg kell ragadnunk minden alkalmat, amely-nél embertársainkat az élet magasabb rendű hivatására figyelmeztethetjük. Megértetni velők, hogy pusztán az anyagiakért való küzdelem: nem célja, csak eszköze az embernek. Az erősek önzése szülte a gyengék elnyomását, s az elnyomásból támadt a tömegek nyomora. De a keresztyén emberszeretet — mondja egyik református közgazdasági írónk — megfékezi az önzést; a vallás pedig megvigasztalja a hinni és bizni tudó szegényt és az áldozni kész testvériség érzetével tölti be a gazdagnak szívet.

Az ujkor roppant átalakulásai nem hagyhatják érintetlenül az egyházak feladatkörét sem. Papjainktól, tanítóinktól és egyházunknak más rendű előjáróitól megkivánhatjuk, hogy pásztorkodó, kormányzó és gondozó munkájukat, éberségüket olyan tere, olyan irányba is kiterjesszék, amelyről eleinknek egészen más viszonyok között nem kellett gondoskodniok. Vagyis az emberszeretet áldozatkészességét egész sereg művelődési és társadalmi új intézmény iránt szükséges felébresztenünk még, amelyek által hiveinknek szellemi és gazdasági fejlődését, boldogu-

A felső-borsodi egyházmegye lelkipásztorai nevében a főjegyző ezt a felhívást hozzám azzal a határozott formában kifejezett megjegyzéssel küldte be, hogy „*kíváncsian várják állásfoglalásomat!*“

Hát ez az érdeklődés reám nézve mindenestre megtisztelő s szívesen emlékeztetek kitarr, hogy én ennek a kérdésnek érdemleges részére vonatkozólag már régesrég állást foglaltam. Ugyanis:

1898-ban a „Debreceni Protestáns Lap“ február 12-kén megjelent, — 7-ik számában szóról-szóra ezeket írtam: „Már Verböczi megmondotta: „*lex sit justa et honesta!*“ A törvény igazságos és tisztességes socialis szempontból csak abban az esetben lesz, ha a magyar református lelkész díjazása, más hozzá hasonló, de nem különb képzettséggel bíró közhivatalnok, vagy tisztviselő jövedelmével egy és ugyanazon fokra emelkedik.“

„Mig ide el nem jutottunk, hasztalan építetek fel azokat a pompás theologiai intézeteket; hasztalanul nevelitek uri módon a theologusokat: mert a lélektani visszahatás az ifju lelkipásztorban annál nagyobb és annál keserűbb lesz, minél sivárabb lesz az ellentét a theologiai intézet palotája és a falusi gyülekezet rozszant paplaka közt.“

lását mozdíthatjuk elő. Ne a hivatalos egyház legyen ott mindenütt. Hanem az egyházas, keresztyén érület bélyegét igyekezzünk reányomni a szociális alkotásokra, hogy elhagyatott, szegény, nyomorgó embertársaink ezekből a vallásos buzgóság termékenyítő, tápláló melegét érezzék feléjük áradni.

A mi helyi dolgainkat nézve, itten Debrecenben is az élet új meg új feladatokat ró reánk. A mi leghamarébb eszünkbe jut: a magasabb nőnevelés áldásait vajjon nem kellene-e a szegényebb sorsu leányokra nézve is éppen ugy könnyebben hozzáférhetővé tenni, a mint ezt a fineműek a kollegiumban a sok ösztöndíj által már régen elérték? Szív és lélek nemesítő szórakozásokat nyújtó legény és leány egyesületekben szeretnénk csoportosítani az ifjuságot, hogy ily módon a léhaságoctól és büntől elvonassék. Kiterjeszteni és reformálni szükséges a szegény- és árva ügyet, hogy az irgalmasság minél több felé osztogathassa testi és lelki táplálékát. És mindenekfelett azt szeretnénk, hogy a társadalom leggyengébb elemei minél sűrűbben érezzék a fényes történelmi multu debreceni ref. egyház evangélizáló munkájának üdítő, jótévíó hatását.

E munkában minden buzgó kálvinista részt vehet: kiki tehetsége szerint; ki szóval, ki tettel, ki intellemmel, buzdítással és tanácsal; ki fillérjeivel vagy aranyával. Vegyen is részt, mint az egyetemes papság tagja!

Ismét a régi jó példákra hivatkozom. Mikor még senatorok és esküdtek foglalták írásba a testamentumokat, azok sohasem mulasztották el ille-

„Egyébiránt az ugynevezett honoratorok díjazásának egyformásítása más országban már rég meg is történt s még is mert a socialis viszonyok azóta azokban az országokban is változtak, — azt látjuk, hogy ott a lelkészi fizetések revisiója mindenütt napirenden van! *Szászországban* p. o. a rendes lelkész fizetési minimuma 2100 márka volt évtizedek óta. Most ezt emelni akarják és pedig egy igen-igen derek s nálunk is megszívlelendő socialis elv alapján, nevezetesen a munka nagyságához és a helyi viszonyok sajátságaihoz mérten ilyenformán: ha a lelkék száma az 1000-et haladja, — lelkészi fizetésminimum = 2400 márka (= korona); 2000 lelket számláló gyülekezetben = 2700 márka; 3000 lelkesben = 3000 márka. (Hogy egy lelkész több léleknek szolgáljon, arról még hallani sem akarnak!) Ha valamelyik gyülekezetnek filiája van, külön évi 150 márka. *Poroszországban* 1890-től kezdve a már 5 évet szolgált protestáns lelkész évi fizetése 2400 márka (a katolikusé csak 1800; indokoltatván azzal, hogy ennek nincs családja) s mindenik 5 évben korpótlékképpen a protestáns lelkésznek 300, a katolikus lelkésznek 150 márka jár, mindaddig, mig az évi fizetés amannál 3600, ennél pedig 2400 márkára emelkedik. *Württembergben* 1889-ben minden lelkészi állomás jöve-

delmesen megkérdezni a végrendelező polgárt: mit szánt Isten dicsőségére? Számptalan kegyes hagyományt köszönhetünk e szokásnak.

Városunk jegyzőkönyvei arról is tanuskodnak, hogy a tiszteletes senatus, ezek a világi urak igen súlyos időben éberebben örködének a fenyegetett evangéliomi egyház felett, mint predikátor uraimék, akik éppen akkor restek és hanyagok valának a szent szolgálatok teljesítésében, amire őket erélyesen volt kénytelen figyelmeztetni a városi tanács.*

A két rendnek — papok és világiak — együttes buzgósága érhet csak el nagy sikereket!

Zoltai Lajos.

* „Die 30. Maji Ao. 1717. in Congregatione Senatus et Communitatis. Tiszteletes Praedicator uramék ilyen kétséges kimenetelű veszedelmes állapotokban (akkor restaurálták nálunk a r.-kath. egyházat) szent hivataljokat nagy megunással és csönkasággal viselvén, nagy lelkünk sérelmére és közönséges botrányoztatásra, szorosán és serio admoneáltassanak: Ennek utánna hűségesebben és serényebben kövessék hivataljokat, okát kérdvén eddig való henyeségeknél és egymáshoz való szeretetlenségeknél. Tartsák régi regulákhoz magokat. Mikor sorosok, magok szolgáljanak s catechizáljanak. Vasárnap délest a kin a sor, temetésre ne menjen, templomban szolgáljon. Váczi János, Szoboszlaj György és Matócsy György uramék denomináltatnak végben vitelére ezen végezésnek.“ (Városi levéltár Prot. A. 1717. 19: 120. l.)

delme átlagos 7%-kal javult. Ugyhogy a fizetés minimum itt is körülbelül quadrál a többi német tartományokban és országokban divókkal.“

Akkor még nem írhattam meg természetesen, de most már megírhatom ezek kiegészítéseképpen, hogy a *porosz-rajnai* egyházak 1898. január 11-kén tartott zsinata (az értesítést e zsinat végzéséről már akkor kaptam, mikor cikket berekesztettem!) egyhangulag kimondotta, hogy a lelkészek alapfizetése évi 1800 márka legyen; úgy azonban, hogy ez az alapfizetés 600 márkát tevő ötödéves korpótlékkal 4800 márkáig emelkedjék!

„Kálvin Jánosnak 350 esztendővel ezelőtt Genfben évi fizetése 500 forint készpénzből bor és gabona-deputátumból állott s bár az akkori forint 4 frank és 29 centimesnek felelt meg (l. „Studien über Johannes Calvin v. Zahn“ 10. lap) tehát körülbelül a mai 2 forintnak, Kálvin mégis nem egyszer szükségben volt.“

Természetesen mikor ezeket írtam, még akkor a kongrua-törvényről semmit sem hallottam; de mire a cikkem megjelent, már akkorára publikálva lett a kongrua-törvényjavaslat is. Mást már akkor nem tehetvén, cikkem alá jegyzéképpen ismét szóról-szóra a következőket írtam (lásd 79-ik oldal) „E cikket már megírtam és beküldöttem, a mikor tegnap a napi lapok útján arról értesülök, hogy a miniszter a lelkészi fizetések kiegészítéséről szóló törvényjavaslatot a ház asztalára letette s ebben nem 600, hanem 800 forintos fizetési minimumról van szó. Nagyon szép! Hanem ez az én álláspontomon mit sem változtat. Ez a kérdésnek nem lehet *végleges* megoldása, mert ennek a napja csak akkor jön el, mikor az ezen cikkemben kifejtett elvek érvényre jutnak.“

Mikor én a lelkészi fizetésrendezés kérdésében erre az álláspontra helyezkedtem, olyan egyház lelkipásztora voltam, mely előreláthatólag sohasem lesz kongruás egyház! Tehát nem „domo mea“ beszéltem. Ma is kizárólag az általános szempontok vezetnek. S ezekre tekintettel semmi okom nincs, hogy egykori álláspontomon csak egy hajszálnyit is változtassak. Én ma is azt vallom, hogy egy református lelkész alapfizetéseként 1600 korona kevés s így érdemileg tökéletesen igaza van a felső-borsodi egyházmegye lelkészeinek. De formailag is helyeslem bátor és tiszteletteljes felszólalásukat. Régi meggyőződésem s csak a napokban is megírtam egyik szerkesztői megjegyzésében, hogy a világot előre mindig az elégedetlenek vitték; azok fogják előbbre vinni a jövőre is; mert a kinek semmije sem fáj, az a helyzettel elégedett lévén, bizony nem igen fogja a helyzet változta-

tását sürgetni soha! Különösen nekünk protestánsoknak szép és soha fel nem adható jellemvonásunk, hogy individualis lelkiismereti szabadságunkkal élni akarván, magunk akarunk gondolkodni s nem ismerünk magunk között csalahatatlant organumot. Törvényes szervezetünk igenis van; ezt a szervezetet igenis tiszteletben kell tartanunk. . . . A felső-borsodiak így járnak el. . . . csak elismerést érdemelnek!

Eröss Lajos.

Véleményes javaslat,*

Szügyi Dániel és Kremán Sámuel: „Indítványok az új énekeskönyvre vonatkozólag, a hevesnagykunsági ev. ref. egyházmegyéhez“ című munkálatáról, valamint általában az új énekeskönyvről.

A jelzett munkálat részletes ismertetésébe nem bocsátkozunk, miután az minden lelkész előtt eléggé ismeretes.

Altalánosságban mégis meg kell jegyeznünk, hogy az „Indítványok“ nagy szakértelemmel és lelkiismeretes gondval készült s lelkészegyletünk köszönetét méltán kiérdemli.

Mindamellett az új énekeskönyvvel szemben gyökeresebb elvi kifogásaink vannak, mint Szügyi és Kremán uraknak.

Nem az új énekeket és dallamokat akarjuk mi ezen kifogásainkkal támadni, sőt készséggel elismerjük Szügyiékkal, hogy az „Egyetemes Enekiügyi Bizottság“, szerzők és átdolgozók, a lehető legnagyobb buzgósággal munkálkodtak, igen sok magas költői szárnyalású énekkel s egy-két szép dallammal 102. 107. gyarapították az eddigieket; valamint nagyon sokat dolgoztak abból a célból, hogy a régi szövegeket és dallamokat az ő izlésöknek megfelelőkké tegyék. Sőt tulságosan is sokat tettek e tekintetben. Semmi esetre sem érheti bizottságot az a vád, hogy a könnyebb végét fogta volna a dolognak; ellenkezőleg: akkora munkát végzett, hogy már csak ezért is tiszteletünkre tarthat számot.

Kifogásokat éppen azért vagyunk kénytelenek tenni, mert nézetünk szerint az „Egyetemes Enekiügyi Bizottság“ oly sokat tett. Oly sokat változtatott *szövegen, dallamon és elrendezésén, hogy az új énekeskönyv nem tekinthető úgy, mint amely a régi énekeskönyvnek szerves fejleménye volna.*

Még mi sem tudunk egyhamar eligazodni benne, hát még a gyülekezet, melyre első sorban kell tekintenünk. A *zsolttárok*nál csak könnyebben eligazodhatunk, de a *dicséreteket* alig lehet megtalálni. A *zsolttárok*nál az új számozás mellett, zárójelek között, megtaláljuk a régi sorszámot is. Azonban itt is előnkbe tolul egy néhány nehézség. Vegyük például a XXXV-ik zsolttárt, amelyet 24-ik ének címen elég gyorsan megtalálunk. De már első tekintetre

* Felolvasatott a hevesnagykunsági lelkészegylet közgyűlésén. Közgyűlés az Új Énekeskönyvet Csánki Beniamin tiszafüredi lelkész hatalmas szövegkritikája után nem fogadja el jelen alakjában. Ez a mi álláspontunk is, megtoldva a zenére vonatkozó kritikával, mire nézve közgyűlés „nem érezte magát hivatottnak véleményt nyilvánítani.“ Így kerül e munkálat a nagy közönség, illetve a szakértők ítélte elé.

föl fog tűnni, hogy a *szöveg* tulságosan és nem előnyére alakítottát át. Egyes kissé régies, de egyáltalán nem bántó fordulatok megrövidültek, azonban helyökbe fölösleges verstöltelek kerültek. („Te paizsodat ragadd elő” helyett „Paizsodat most ragadd elő;” „En segedelmemre állj elő” helyett „S oltalmamra magad állj elő;” Dárdádat nyujtsd ki kezedd. Ellenségimet kergesd el” helyett „A Te erős jobb kezedd. Üldözöim utját zárd el.” Egyáltalán nem látjuk okát annak, hogy miért kellett a régi szöveget átváltoztatni, mikor sem zenei, sem költői szempont nem kívánta, sőt a költői szempont a régi mellett van, mert a régiben egyetlen szó sem fölösleges és az elhagyott szók csaknem mindegyike egy-egy szemléletes képet tár elénk, így: „Dárdádat nyujtsd ki kezedd.” „Ellenségimet kergesd el;” mig ellenben az ujonnan fölvetett szók közül egy sincs szemléletes, mind csupán sortöltő! így: „most,” „magad,” „erős jobb,” „utját zárd el.” ez utóbbi nem szemléletes, hanem reflexiónak szóló metaphora amely éppen nem illik naiv költészetbe, sőt egyáltalán költészetbe sem való, annyira elkoptatott és így prózai kifejezés.) Ily mérvű átalakításnak még akkor sem volnánk barátai, ha általok költőiségéből nem veszítene ennyit a szöveg. Sajnos, *mintha* a bizottság tagjai — kiknek költői érzékét különben az új költeményeknél készséggel elismerjük — *nem értékelték volna eléggé a nyelv régiességében, ódm zamatában, egyszerű naivságában, szemléletes erejében rejlő óriási költői értéket*, amelyet még csak meg sem közelít az, amit ők a helyébe tettek.

... Más dolgot is tapasztalunk, ugyanesak a XXXV-ik zsoltárnál: t. i. a sorok fölött nem találjuk a megszokott kótákat, hanem a következő felírást látjuk: „Az 5. ének dallamára.” Kikeresvén az 5-ik éneket azt látjuk, hogy ez tulajdonképpen a VII. zsoltár. A kótákat nem ösmerő ember azt fogja gondolni, hogy imé most már újabban a XXXV-ik zsoltárt is a régi VII. zsoltár dallamára kell énekelni. Pedig ellenkezőleg: az 5-ik ének, másképp VII. zsoltár sorai fölött a régi XXXV-ik zsoltár dallamát találjuk. Vagyis a VII. zsoltár régi dallama hiányzik az új énekeskönyvből. Azonban egy baj volt az átalakítók előtt, akik elhatározták, hogy a VII-ik zsoltárt ezentul a XXXV-ik zsoltár dallamára kell énekelni, az nevezetesen, hogy a régi VII-ik zsoltár versszakainak első, második, ötödik és hatodik sorában egy-egy szótaggal *több*, a harmadik és negyedik sorában pedig egy-egy szótaggal *kevesebb* van, mint a XXXV-ik zsoltár versszakainak megfelelő sorában; csak a hetedik és nyolcadik sornál egyezik meg a szótagszám mindkét zsoltár szövegében. Amde átdolgozóinkra ez sem volt akadály; egyszerűen átalakították megfelelő módon a VII-ik zsoltár régi szövegét, úgy, hogy az 6. 5. ének, vagyis VII-ik zsoltárunk már nem a Marót Kelemen és Szenci Molnár Albert-féle versmértéket tünteti föl, hanem egészen másat, t. i. azt, amelyben Béza Tódor és Szenci Molnár Albert a XXXV-ik zsoltárt dolgozták volt ki francia, illetve magyar nyelven. Teljesen igazat adunk Szügyiéknek, amikor kívánatosnak tartják, hogy ilyen esetben inkább az általa kított VII-ik zsoltárnál kellett volna hivatkozni a „XXXV-ik zsoltár dallamára.” bár a VII-ik zsoltár előbb van is, mint a XXXV-ik. Mert a gyülekezet ezt a dallamot a XXXV-ik zsoltárral asszociálta, azonosította; ha a VII-nél utalunk a XXXV-re,

akkor tudni fogja énekelni a VII-et és XXXV-öt is; ellenben az új énekeskönyv használatánál, mely a XXXV-nél utal a VII-re, okvetlenül zavar támad, annál is inkább, mert a VII-ik zsoltár dallama a legtöbb gyülekezetben nem is használatos, ahol pedig használatos, még nagyobb konfúzió támadhat, mert hiszen, mint föntebb mondtuk, a két dallamnál még a szótagszámban is nagy eltérés van. *Nem vette figyelembe a Bizottság, hogy az új énekeskönyv a gyülekezet és nem a kótáismerők számára készült.**

Azt említettük az előbb, hogy az új VII-ik zs. fölött a régi XXXV-ik zs. dallamát találjuk. Ez azonban nem elég szabatos kifejezés. Az átdolgozók ugyanis — nem véletlenül, hanem célzatosan — a régi ritmuson bizonyos változtatást tettek (nemesak itt, hanem minden dallamnál). Céljük az volt, hogy a ritmust *szébbé és magyarossá* tegyék. A ritmus ezen változtatásaival szemben a mi álláspontunk a következő:

(Folyt. köv.)

a + x.

Az egységes liturgiáról.

Irta s a bárándi lelkészi-kör 1904. Febr. 29 én Nagyrábén tartott értekezletén felolvasta: **F. Varga Lajos.**

(Folytatás.)

A délutáni istenisztelet ugyan úgy folyik le, csakhogy ekkor a káté magyaráltassék mindig, mikor a lelkész szolgál.

3. *Ünnepi* isteniszteletek úgy végzendők, mint a vasárnapiak, azzal a különbséggel mégis, hogy minden ünnep első napján (Nagypéntek és Aldozócsütörtökről külön szövegek), a reggeli isteniszteletkor, a bemenőre elénekelt vagy két vers után fölmenvén lelkész a szószelekbe, felolvassa az illető ünnepre vonatkozó evangéliomi részt; eme bevezető szavak után: „A mi segedelmünk jöjjön az urtól a ki teremtett és megtart mindeneket. Amen. Felolvasom keresztyének és ti hallgassátok figyelemmel azokat a szent igéket, melyekben Urunk a Jézus Krisztus születésének — feltámadásának, — a Szent Lélek kitöltésének és az anyaszentegyház megalakulásának története vagy megörökítve, és pedig a szent Lukács szerint való evangéliom II. részének 1–20. verseiben. (Karácsonyban), a szent Máté írása szerint való evangéliom XXVIII. részének 1–15. verseiben (Husvétkor) az apostolok cselekedeteiről írott könyv II-ik részének 1–42. verseiben (pünköstkor). Ennek végeztével lejön a lelkész a szószelekbe s énekeltek a fennálló ének s úgy tovább mint Vasárnap reggel. Csakhogy ünnep első napján megáldás után egyedül adakozásra hivatik fel a gyülekezet; de semmi nem hirdetik; az Ur asztalához hívás következően ezután.

Nagypénteken és Aldozócsütörtökön is úgy folyik le az istenisztelet, mint vasárnapokon; csakhogy ekkor 3-szor tartandó istenisztelet, t. i. A reggeli és délutáni között is egy délből; a melynek lefolyása im ez:

Bemenőre, fennállóra s fő éneklés után lelkész fölmege a szószelekbe, s Nagypénteken eme segélyül

* Éppen így vagyunk az I. II. stb. zsoltároknál. L. Szügyi Kremán összeállítását az „Indítványok” 6–7-ik lapján.

hívó ima után: „A mi segedelünk jöjjön az Úrtól, a ki teremtett megtart és igazgat mindeneket. Amen” s eme bevezető szavak után: „Olvassuk testvéreim s hallgassuk szent figyelemmel keresztfán elvérzett Urunk, a Jézus Krisztus szenvedésének és halálának történetét, a mint megvagyon írva a szent Máté írása szerint való evangyeliom XXVII-ik részében. Leülve hallgathatják a hivek.” Ennekutánna „Mi Atyánk,” azután megáldás; gyülekezeti ének és eloszlás.

Aldozásüritörtökön ugyan így, azzal a különbséggel, hogy a Cselekedetekről írott könyv I-ső része olvasandó.

Nem *üditörténeti*, hanem csak egyháztörténelmi ünepünk a *reformáció* emlék ünnepe. Ha márc. 15-ét bármily napra essék is az, mondassék ki s legyen is úgy, hogy a reformáció ünnepe feltétlenül *okt. 31-én* ünneplendő mindenütt, bármily napra essék is az; az ünneplés lefolyása mint Vasárnap reggel; délután pedig felolvasásokkal s alkalmi énekek s költemények szavalásával folytatása az ünneplésnek a templomban. Ez utóbbi alkalommal lelkész nem a szószékből, hanem az Ur asztala mellől imádkozik, rendes éneklés után; majd vagy szabad előadásban, vagy felolvasásban ismerteti a reformációt, vagy azzal egybefüggő jelentős eseményeket. Aztán iskolás gyermekek felváltva éneklése, tanítók felolvasása, szavalása, viszont pár tanuló (fiú és leány) szavalása, végül lelkész pár szava. Mi Atyánk, megáldás és gyülekezeti közénekléssel vége.

4. *Bibliamagyarázat* a 3 ünnepe nagyhetében feltétlenül tartandó mindenütt, a hol rendes lelkései állomás van; 1000 léleknél nagyobb egyházakban pedig az adventi napok beáltával február hó utolsó hetéig minden hét egyik középső napján. Lefolyása az ezzel összekötött istenitiszteletnak úgy, mint feljebb a hétköznap reggeli istenitiszteletnél jeleztem.

5. *Kereszttség.* A kereszttség sákramentuma feltétlenül mindig a templomban, a közistenitisztelettel kapcsolatosan szolgáltatandó ki, és pedig így: Az istenitisztelel végeztével leszállván lelkész a szószékből, meggy egyenesen az Ur asztalához, a hová már akkor a megkeresztelendő gyermekkel az illetők járultak. Készen levén a kereszteléshez szükséges viz is, a lelkész segélykérő imát mond eképpen: „Jöjjön áldás és segedelem továbbra is szent foglalkozásunkra a teremtő Ayának, a Megváltó Fjúnak és a megszentelő Szent Lélek Istennek nevében. Amen.” Ezután rövid, de mindig a szerzési szent igékkel kapcsolatos, méltóságjeljes beszéd; ezután ima a kisedért és ennek édes anyjáért; annak végeztével lelkész megkérdezi: mi lesz a gyermek neve? és végzi a keresztstéget így: „N. N. kereszteltek én téged az Atyának és a Fjúnak és a Szent Léleknek nevébe. Amen.” Bétakartatván a kised, pár megáldó szó bérekeszti az egészet. Mig a segélyül hívó könyörgést mondja a lelkész, a gyülekezet fel áll; a beszéd alatt ül; a gyermekért és anyáért mondandó ima alatt ismét áll; annak végeztével leül.

Nem istenitisztelel idején csak akkor kereszteltesék a gyermek, ha a községen kívülről hozzák keresztelés végett, vagy akkor, midőn beteg gyermeket hoznak; de ekkor is mindig a templomban szolgáltatandó ki a sákramentum.

Háznál csak abban az esetben végeztessék a keresztelés, ha a gyermek betegsége esetén kéretik

a lelkész; különben nem. A papi lak sem alkalmas erre; a legkisebb zavaró hatás sérti a szent cselekmény komolyságát. De ha háznál végeztetik is, úgy végzendő mint a templomban.

6. *Konfirmáció.* A konfirmáció mindenütt ünnepelessen végzendő, lefolyása legyen ez:

A szükségelt előkészület után nyilvános vizsga és pedig valamennyi növendék okvetlen kérdőre vonandó.* Már vagy közvetlen a vizsga után, vagy a hol a növendékek számosabban vannak, más, de előre meghirdetett napon, a rendes istenitisztelel idejében, annak végezte után lelkész az Ur asztalához lép, s a gyülekezet közös, alkalmi éneke után (az új énekesben már lesz ilyen) lelkész rövid segély kérő ima után párszóval emliti a konfirmáció lényegét, fontosságát, azután ha a vizsga nem volt meg előbb, kikérdezi a gyermekeket; ha meg volt, egyenesen e szavakkal kezdi és folytatja: „E növendékek immár bizonyoságot tettek arról, hogy szent-egyházunk vallásos alapelveit ismerik; én is egész gyülekezetünk nevében felhatalmazom őket arra, hogy az Ur szent asztalához járuljanak. De mielőtt ebbeli első lépéseket megtennék, szent fogadalomra hívom fel őket, hogy hivek lesznek hitükhöz, vallásos meggyőződésükhöz mindhalálg. E végből 5 kérdést teszek fel gyermekeim, melyekre jó lélekkel feleljétek: igen. Megszerkesztendő a kérdések; én a francia reformátusok által használt 5 kérdést szoktam fel tenni, melyek is a következők: (a kérdések feltevésekor már felállanak az addig ült és pedig a szt. asztallal szemben ültetett gyermekek).

Azt kértem hát először gyermekeim töletek, hogy ti, kik az urvacsorájához való járulást akartok megnyerni, kik oktatást vettetek az evangyeliom igazságaiban, megvagytok é győződve azon igazságokról, hogy semmi se legyen képes a ker. vallásról való lemondásra birni s készek vagytok-é inkább mindent szenvedni, mint evangyeliomi református hiteteket elhagyni? Ha igen: feleljétek hallható szóval: *igen!*

2-szor azt kértem: megpróbáltatok-é magatokat s elhatározottatok é lemondani a bünről s egész élteteket Isten törvénye szerint intézni? Ha igen stb.

3-szor azt kértem: miután az urvacsora szent-ségében vallást tesztek arról, hogy mindnyájan egy test vagyunk, akartok-é élni békében és szeretetben, szeretni őszintén hitsorsosaitokat s erről minden alkalommal nyilt bizonyoságot tenni? Ha igen stb.

4-szer azt kértem: hogy hitetekben és a kegyességben mindjobban megszilárdultatok, ígértek-é hogy Isten igéjét szorgalmasan fogjátok olvasni, az istenitiszteleteket folytonosan látogatni s minden egyéb eszközt felhasználni, amit a gondviselés éltetek tár, hogy üdvötöket előmozdítsátok? Ha igen stb.

5-szor azt kértem: tehát igazán megerősítetek a keresztstégi fogadalmat, a mely kötelez a bünös szenvedélyek leküzdésére s arra, hogy magatokat Istennek s a mi idvezítő Jézus Krisztusunknak szentelitek s az Ő közösségében éljétek a mértékletes, az igazság és kegyesség szerint? Ha igen, feleljétek: *igen.*

No már e nyilatkozatok és ígéretek következtében ezennel feljogosítlak benneteket, e szent gyülekezet színe előtt, hogy az Ur asztalához járulhas-

* A konfirmándusokat eleitől végig én magam tanitom; vizsgát, konfirmációt együtt végzem.

satok stb. Jön rövid, magvas intelem. Azután így szólok :

Es most jertek, annak bizonyosságára, hogy immár a szent asztalhoz való járulásra jogosítalak benneteket, jertek, hadd terjesszem ki fölétek áldó karjaimat míg zengő énekléssel esedezük rátok, hogy legyen hitetek rendületlen! E pillanatban megindulnak a gyermekek párosával, lelkész elé lépnek, lelkész pár pillanatig fejükön nyugtatja kezét sorban mindeniknek, mialatt a gyülekezet zengi az alkalmi éneket: „legyen hitök rendületlen, Remény-ségök csüggedetlen, Jézus őket büntől óvja, Es vezesse minden jóra. stb.”

Amint sorban jöttek, úgy be is ülnek sorban a székbe. Mikor az utolsó is beült s az ének elhangzott, lelkész a gyülekezethez fordulva szól arról, hogy tanui voltak a fölhatalmazásnak, néhány komoly szó a gyülekezethez, hogy fogadják szeretettel az új tagokat, aztán ima együttesen. Ennek végeztével a 37. dics. 3. verse. Ezalatt lelkész a szent asztalt felteríti s a konfirmált növendékeket urvacsorában részesíti s végül részesül ő maga is. Az urvacsorázás éppen úgy történik mint egyébkor, csak hogy az ezuttal tartott beszéd természetesen a növendékekhez van alkalmazva.

(Vége következik.)

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

Dr. Török az ő teendőinek megsokasodására és a kórházi pénztár gyarapodására hivatkozva fizetése emelését sürgette; nevezetesen 1860 ban a vágyoni erő 8646 frt.; 1884-ben 15,283 frt. volt. A kerület új alapról gondoskodott, t. i. meghagyta a legátóba menő ifjak eddigi adóját a 3 ünnepen, mely fejenként a négyévi tanfolyamot véve, 18, 36, 54, 72 krra ment egy év alatt; másfelől elrendelte, hogy minden új tanuló a gymnasiumi, t. képezdei és jogi tanfolyamokra beiratkozása alkalmával 50—50 krt fizessen a kórházi alapra (E. Kerület 1884: 301. sz.); ez új alapján ez évtől fogva az orvosi díj 50 ról 300 frtra emelkedett (A legationális jövedelem évenként 70 frtot hozott).

Gondoskodni kellett az alap emeléséről, mert a régi kórház épület használhatlaná korhadt, annyira, hogy — míg ujnak építése lehetővé válik — a városon kellett ideiglenesen helyiséget fogadni, 1882. Nov. 1. óta évi 400 frt. bérért. (E helyiség vala Péterfia utcán 843. sz. a.)

Felegyházi Beniamin nyugalmazott tanár háza (Füvészkert utca, 18. sz.) a Kollégium birtokába jöve 1880-ban 6505 frt. vételáron: a Kerület e ház telkének a füvészkertre néző déli részén rendelte az új kórházat elkerítve építtetni, az utcai északi rész tovább is bérház maradván, a kórház épület 3000 frtba került, készen lett 1885. Aug. 1-re s használatba vétetett. Lengyel Imre g. t. tagja jelentésére, az ápoló lakása és orvosi rendelő szoba melyre a régi szobák szolgáltak, szilárdan s a kórházzal egyenlően építendő lévén, 2081 frton a szükséges építés végrehajtattott (1897) a befektetett két rendbeli tőke után a kórházi alap fizeti az évi 524 frt. 86 kr. kamatot.

A főiskola udvarán a régi kórház lebontatott, mert a tápintézet számára 10,000 frt. erejéig azon a téren új épület készült s annak udvarául tér kellelt, tehát eltűnt a föld színéről.

Az újja szervezett tápintézetnél a főiskolai orvosra új teendők ruháztattak, t. i. az ételek egészségügyi ellenőrzése; másfelől az új kórház rendezésekor 19 pontban (1889: 139. sz.) új szabályzat, s az ápoló részére új utasítás készült: a főiskolai orvos tisztelet-díja 400 frtra emeltetett, a 4-ik száz frtot a tápintézet alap hordozván.

Ekkor lépett fel a főiskola emelkedéséért dolgozó ifju tanár a buzgó Dr. *Baczonyi Lajos* (jogtanár 1885—1902.), a ki a beteg tanuló ifjak sorsát is szíve mélyén hordozá, új korszaknak nyitá meg kezdetét; 1891-ben mint igazgató, külön egészségügyi bizottságot alakított a tanárkarból, s a kórház korszerűbb felszerelését (8 ágygyal) 633 frt. költséggel keresztül vitte; indítványozta, hogy minden tanuló ingyenes gyógykezelésben részesüljön, ingyen láttassék el gyógyszerrel, de egyúttal minden tanuló évi járulékot fizessen a kórház javára. A tanulók havonként fürdésére 250 fürdő-jegyet meg is vásárolt és szétosztattott; a kórházi ápolónő fizetését emeltette stb. (Ker. jk. 1902: 248. sz.)

A város nagy kórháza felépülvén, a Kerület és városi bizottság szerződésre lépett egymás közt, hogy a súlyosabb beteg tanulók részére két külön beteg szoba tartassék fenn, napi 1 frt. 20 kr. orvosi ápolási díj fizetése mellett, mely díjt a szegény tanulókért s főiskolai kórházi alap fizesse; a könnyebb betegek a Kollégium kórházában nyernek ápolást. (Ker. 1894: 160. sz.) E ponton következett be Dr. Török halála.

A kórház történetében újabb változás állott be. A Dr. Török József tanszéke — a Csehszombati-féle katedra nem töltetett be, hanem a 400 frt. orvosi évi díj alapul vétetvén, a hiányzó 600 frt. pedig a kórházi alap fizetendi, egy új tanszék létesítését mondta ki a kerület, oly módon, hogy egy gyakorló városi orvos választassék meg 1000 frt. fizetéssel, kinek feladata leend a főiskolai egészségügynek szakszerű kezelése; továbbá a törvényszéki orvos-tannak és közegészségtannak az akadémián, az élet-tannak a t.-képzőben előadása heti 6—8 órán. Ily módon főiskolai orvosnak megválasztott 1894/95 ik tanévtől kezdve Dr. *Tüdös Kálmán*.

Dr. Tüdös indítványára, egyfelől a tanárkaroknak a dolgozata, másfelől az igazgatótanács egészségügyi bizottságának javaslata alapján a Kerület (1901: 90. sz.) megalkotta az ifju-sági „Betegség-lyező pénztár” és szervezetét, mely 1901/1902-ik tanévtől életbe is lépett. Cél: a tanulóknak beteg-ségök alatt felmerülő összes költségei fedezése. A főiskolai orvos teendői: a főiskolai kórházban felügyelet és orvosi teendők végzése; a tanulók díjtalan kezelése; a Kollégiumban benlakók és tápintézet egészségügyi ellenőrzése; három tantárgy előadása. Az orvos javadalmá az eddigi 2000 korona évi alapfizetéshez lakáspénzül 800 korona. A Betegség-lyező pénztár javára általános megadóztatás lépett életbe, u. m. a) minden rendes akadémiai tanuló fizet évenként 6 koronát; b) gymnasiumi és t.-képezdei tanuló 5 koronát. Ez alól az első pár év alatt senki fel nem menthető (így a százados elv, hogy a legszegényekb tanulók itt ily célra soha nem fizettek, felfüggesztetett, reméljük ideiglenesen);

a tanárkar e tárgyban állásfoglalására ki is mondatott: ha az alaptőke engedi, idővel a szegény tanulók felmentetnek arányosan a kórházi díj fizetése alól. Megjelent külön nyomtatásban „A Debreceni Ev. Ref. Főiskolai Tanuló Ifjúság Betegség-lyező Pénztárának Szervezete“ (Debrecen, 1901. 8 r. 8. l.)

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencs.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni egyházmegye közgyűlése.

A debreceni egyházmegye ápril. hó 12-én tartotta tavaszi közgyűlését Debrecenben a szokott helyen. Előzetesen ápril. hó 11-én, énekügyi és számvizsgálói bizottsági ülésezések voltak (az egységes liturgia ügyét a márc. hó 30-án ülésezett bizottság készítette elő), ugyanaz nap délután a szokásos előértekezlet tartatott meg, a hol is főképpen az egységes liturgiára vonatkozó bizottsági javaslat vitatott meg részletesen és alaposan.

A közgyűlésen nagyságos Nadányi Miklós egyházmegyei gondnok úr gyöngélgedése miatt nem jelenhetett meg, helyette Dávidházy János esperes mellett, Nagy Ferencz legidősebb világi tanácsbíró vitte a társelnöki tisztet. Esperes buzgó imádsága után a közgyűlés megnyilván és megalakulván: az eskütételre jelentkezett Csathó Elemér nagybajomi tanító esküt tett s esperes szívélyes szavaival tisztos és nemes munkakörének betöltésére elbocsátatott. S aztán olvastatt az esperesi jelentés a belhivatalnokok személyzetében történt változásokról, melyekből kiemelkedőbb a vértési lelkészi állomásnak Futó Andrással, a bakonszeginek Biber Józseffel, az esztárinak Szűcs Bélával, a hosszúpályinak Csighy Andorral lett mindmegannyi meghívás útján betöltése. Nevezettek új állomásukon meg is erősítették.

Egyházkerületi képviselőkül megválasztottak: Szele György és Biber József lelkészi rendes, Miskolczy László póttagokül, Nagy Ferencz, Fráter Barnabás világi rendes és dr. Kőrösy Kálmán póttagokül.

Fájdalmas részvétellel vette tudomásul közgyűlés a szép képzettségű, nemes gondolkodású, igazságszerető dr. Dávidházy Imre ügyész halálának bejelentését; az élete legszebb korában, 31-ik évében sirba hervadt, mindnyájunktól kedvelt ifjú férfi emlékét kegyelettel örökíti egyházmegyénk, egyúttal ahalála folytán legközvetlenebbül sújtott esperesünk család jához részvétirat küldését rendelte el, állásának betöltésére pedig, titkos szavazattal, dr. Arvay Bélát választotta meg.

Az egyház és iskolaügyi 1903. évi adatok előterjesztése után tudomásul vette közgyűlés az egyházmegyei közalapi bizottság jelentését az 1903-ik évi számadásokról, majd ugyanennek előterjesztését az 1904-ik évi járulékokról. Előbbeninél sajnosan említette bizottság, hogy 13 egyházból nem küldtek bé reformáció-ünnepi perselypénzt; föl is hívja ezeket, hogy jövőre e tekintetben is törekedjenek eleget tenni.

Előterjesztvén tudomásul vétetett az országos reform. lelkész özvegy-árva gyámintézet egyházmegyei ellenőrző bizottságának jelentése az 1903-ik évi számadásról, — majd a számvizsgáló küldöttség je-

lentése az esperesi s egyházm. pénztárnoki számadásról; a tanítói gyámintézet pénztárnoki számadásról szintén jelentett ez a küldöttség, de csak azt, hogy nem tudta megvizsgálni a számadást, mert az igazoló iratok nem voltak mellékelve. Az idevonatkozó felszólalások után útasította közgyűlés az illetőket, hogy az igazoló iratokat terjesszék be.

Helybenhagyatott az egyházmegyei közigazgatási és lelkész-gyámintézeti pénztárak 1904. évi költségeloirányzata; előbbi pénztárra vonatkozólag kellemesen érintette közgyűlést, hogy a már-már chronikussá válni kezdő deficit eltűnt s helyette — ha nem nagy is — de többlet mutatkozik.

A gyámintézeti pénztárból segélyezendők névjegyzékének megállapítása után Buday Paulina segély iránti kérelmezése most is kedvezően intéztetett el.

A nagyrabéi egyházhoz tartozó pusztai lakosok egyházi adója tárgyában eljár esperes jelentése tudomásul vétetett.

Mint az előző napon tartott értekezleten, úgy itt is bő megbeszélés tárgyát képezte az egyházmegyei pénztárnak a főiskolai pénztárban kezelhetésére vonatkozólag a főiskolai gazdasági tanács által hozott végzés. Tudvalevőleg pénztárunk kezelését a főiskolai gazdasági tanács bizonyos föltételekhez köthette s ezeket a föltételek egyházkerület is magáévá tette. A föltételek — sokónk szerint — nem olyanok, amelyek elfogadhatók nem volnának; mindazáltal bővebb és részletesebb meghányás-vetés végett kiadatott az ügy az egyházmegyei gazdasági tanácsnak; egyébként pedig azt, hogy Tóth József egyházkerületi és főiskolai számvevő, a pénztárunk körül végzendő időközi számvevői tisztet minden díjazás nélkül végezni készséggel és önként ajánlkozott, szives elismeréssel és hálás köszönettel honorálja közgyűlésünk.

Az egységes liturgia tárgyában gondosan előkészített, részletesen megvitattott javaslatot közgyűlés vita nélkül magáévá tette. E javaslatot ezúttal mellőzzük, hanem ha nagytiszteletű szerkesztő úr módot és alkalmat nyújtand reá, majd egész terjedelmében közölni fogjuk; most csak annyit jelzünk, hogy egyházmegyénk végső óhajaképpen kimondotta, miszerint: „ha egyéb részben nem sikerülne is liturgiánk egységesítése, a sákramentumok kiszolgáltatása föltétlenül, az utolsó jottáig, teljesen kötelező erővel egyöntetűvé tétessék hazai magyar református egyházunkban.“

Az új énekeskönyv tárgyában beterjesztett bizottsági véleményt is egész terjedelmében nagyobb vita nélkül elfogadta közgyűlésünk.

Ez a vélemény rövidebb lévén közöljük a következőkben:

(Folyt. köv.)

Nótárius.

A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A szatmári főgimnázium tanácstermében az egyházmegyének csaknem minden lelkésze és világi tisztviselői összegyűltek f. hó 7-én, hol a tárgyszorozat fontos és terjedelmes volta miatt egész 8-án késő estig folytatták tanácskozásukat. Ezenkívül három bírósági ügyben mintegy 30 ügyfél és tanu jelent meg, úgy hogy e közgyűlés egyike volt a legnépesebbeknek.

Az egybegyültek buzgó éneke után Biki Károly esperes ur a tőle megszokott buzgó, magas szárnyalású imával és lelkes beszéddel megnyitván a gyűlést, megtette rendes jelentéseit. Ezek közül említésre méltó, hogy Luby Géza e.-m. gondnok ur újabb jelét adta áldozatkész egyháziasságának, midőn a lelkészi és tanítói gyámintézeteknek 800 koronát adományozott, az e.-m. lelkészi könyvtár pedig egy egész új könyvtárral gazdagította, mely is Majtison, az ottani lelkész felügyelete alatt „Luby-könyvtár” név alatt állítatott fel. Az eddigi lelkészi könyvtár pedig 4 részre osztva Szatmáron, Fehérgyarmaton, Csengerben és Istvándiban helyeztetett el. Ily módon már 5 könyvtár-állomás van az egyházme-gyében.

A számvevőszék javaslata alapján feltétlenül helyben hagyott a közgyűlés 52 gondnoki és pénztári számadást; módosítással, helyesbitéssel fogadott el 46 ot, visszautasított 11-et. Nem érkezett be a számadás 2 egyházból.

A tanügyi bizottság jelentéséből örömmel győződünk meg, hogy iskoláinknak 70%-ában a dékánok kitűnő és jeles eredményt találtak. Elégtelen iskola 3 volt; ezek tanítóival szemben szigorú intézkedéseket tett a közgyűlés. Ugyanesak a tanügyi bizottság javaslata alapján átiratban keresi meg az egyházmegye az alispáni hivatalt, hogy a községi előjáróságok eljárását az iskolamulasztások és tankönyvek beszerzése körül szigorúan ellenőrizze. Első sorban pedig az iskolaszékek utasítottak kötelességeik pontos teljesítésére. A Kincs József tanító által szerkesztett „haladási napló” használata minden iskolában kötelezővé tétetett.

Az egységes liturgiára nézve közgyűlésünk kevés változtatással elfogadta a március 23 án tartott lelkészi értekezlet javaslatát. E szerint:

A köznapi istentisztelet invocatio, közének, ima, uri ima, utófohász és záróénekből áll. Kivánatos, hogy hetenkint egyszer — főleg a népesebb egyházakban — bibliamagyarázat tartassék.

A vasárnapi istentisztelet rendje: előének, fennálló ének, főének, ima, textus felvétel előtti ének, predikáció (délután biblia- vagy kátémagyarázat), utóima, uri ima, adakozásra felhívás, megáldás és záróének.

Az urvaesoraosztás tisztán bibliai alapon történjék, a későbbi liturgiai toldalékok elhagyásával. Tehát: előfohász, a szereztetési igék felolvasása, a kenyér és bor megáldása egy imában, mely egyúttal bünbevalló ima is; a szent jegyek kiosztása, hálaadó ima, megáldás. Az agenda, a két-három külön ima s a hitvalló kérdések, — mint amelyek a szertartást hosszadalmassá teszik s így főokai e sákramentum elhanyagolásának, — mellőzendők, annyival is inkább, mert ezeknek a szentírásban semmi alapjuk sincs. Mindezen cselekmények a rendes istentisztelet végezte után, a szent asztal mellett, megszakítás nélkül végzendők. Az urvaesoraosztások száma és ideje külsőleg megállapítandó.

Keresztelés és esketésnél az ima a keresztelés, illetve esketés megtörténte után mondassék el.

A konfirmáció egészen a Révész Bálint ágendájában leírt eljárás szerint történik.

Temetéseknel lehetőleg kiviendő, hogy a lelkész szereplése nélkül egyetlen temetés se történjék. Az eddig szokásos imával, oratióval vagy predikációval való temetés tovább is megmaradhat.

Az új énekeskönyvre vonatkozólag egyházmegyénk véleménye az, hogy a megjelent próbakiadás a régi énekeskönyv helyét egyáltalában nem pótolhatja; az eddigi futólagos átnézés után felmerült számos többé-kevésbé alapos kifogások is azt mutatják, hogy ez a próba énekeskönyv alapos átdolgozás és a vélemények komoly megérlelését igényli. Ennélfogva a konvent hívja fel az összes egyházmegyéket, hogy kebelükből énekügyi bizottságokat válasszanak, melyek mélyrható tanulmányozás és a vélemények egybevetése alapján javaslataikat három év alatt szerkeszszék meg és terjeszszék az egyet. énekügyi bizottság elé.

Az időszaki tanács eddigi tagjai, valamint a kerületi képviselők újból megválasztatták.

A debreceni egyetem ügyében a közgyűlés egyetemi bizottságot választott; a szatmári tanítóképző intézet tovább-fejlesztésére pedig 2 filléres lélekszám szerinti adót szavazott meg. Ez intézet pártolására a m.-ugocsa, nagybányai, nagykárolyi és beregi egyházmegyéket is felkéri. Ilyenformán erős a remény, hogy a testvéregyházmegyék támogatása, valamint a szatmári és szatmárnémeti egyházak nemes áldozatkészsége mellett ez az életszükségletet képező intézet megszilárdulhat és egyházas, vallásos szellemben nevelt tanítónókkal látva el hazánk északkeleti vidékeit, ellensúlyozhatja a szatmári apácázárdából kikerült tanítónók szaporodását. A vallásos lélek képzése az anyaktól függ elsősorban, és hogy e zárdai tanítónók milyen leendő anyákat nevelnek, elképzelhetjük, ha meggondoljuk, hogy az utóbbi év alatt közülök ketten tértek át a r.-kath. vallásra, egyikök előbb egy évig működven egy ref. iskolában. Ezek után felesleges hangsúlyozni a szatmári tanítónók képző intézet nagy fontosságát.

Az egyházmegyei közpénztárnok kezéhez „biblia-vasárnapi perselypénz” címén 145 korona 46 fillért küldtek be egyházaink, melyet ő rendeltetési helyére juttatott.

A közalapkezelő bizottság s a lelkészi gyámnyugdíjintézeti választmány jelentésének meghallgatása után egyes egyházak, lelkészek és tanítók ügyét-baját látta el a közgyűlés.

Az ápril. 8-án tartott bírósági ülés 9 közigazgatási és 5 fegyelmi ügyet tárgyalt. Ezek közül három esetben beszűntető végzést hozott, a tiszabecsi presbyterium fegyelmi ügyében pótvizsgálatot rendelt, egy tanítót pedig állásától való elmozdításra ítelt a bíróság.

Megemlítésre méltó még, hogy a közgyűlésen jelenlevő lelkészek és világiak — számszerint 48-an — csoportkép alakjában lefénnyképeztették magokat, mi bizonyára kedves emlék lesz az illetőknek.

Tudósító.

A szakadárokról.

Irtá s 1904. március 27-én Karcagon, a „Kis Tükör Olvasók Evan. yéliomi Egyesülete” által rendezett evangéliomi felolvasó estélyen felolvasta: *Stern Herman.*

(Folytatás.)

Sokat beszéltem s irtam már azokról a nyomorúságokról, a mikkel az embert a baptistáknál terhelik s azokról az elhordozhatatlan terhekről, a melyeket az idvesség reményében vállára adnak, hogy cipelje. Nem akarom e jelen alkalommal ismételni; elég legyen annyi, hogy azon elvnl fogva, hogy: „ingyen vettétek, ingyen adjátok,” oda csalják a

szegény népet fufanggal, hogy az állam vallásukat megszentesi; a törvényes elismerés küszöbön van stb. stb.; csak hogy már azóta kétszer volt népszámlálás, tehát husz éve hitegetik ezzel a szentesítéssel a lépremenőket. Mig be nem merítkezik az illető, nem is kérnek tőle semmit; azt hiszi a szegény ember, hogy egyszerre megszabadul egyházi, iskolai adójától és a stólától; lépre megy; kilép az egyházból; hogyan, hiszen a kilépési útbaigazítást és bizonyítványokat ezrével szívesen küldik a kedves testvérek 6 fillérért.

Hanem aztán mikor testvér lesz, látja, hogy rútol becsapták, mert a vezetők egy lépést sem tesznek ingyen; drágán megfizettetnek mindent magoknak. Az elhagyott egyház sem hagyja ám magáról egészen letépni az inget, s az ilyen „hitetlen“ hívőtől megvonja az ingyen iskoláztatás áldásos kedvezményét. (hogy ez mit jelent arra a szegény emberre, azt csak az tudja, akinek 4-5 gyermeke iskolába jár.) s szegény ember, bár zúgolódva, de kénytelen ezt is viselni. Itt eszembe jut Jeremiás próféta mondanása, hogy: „Imé én a hazug prófétákra támadok, kik megcsalják az én népem, de használni nem használnak nekik.“ (Jeremiás 23. r. 32. r.)

De fájdalom az ember csak a gyenge embernek bizonyul s leroskad a teher alatt. S midőn látja, hogy megcsalattott, azt hiszik a mélyen tisztelt jelenlevők, hogy visszatér a hűtlenül elhagyott egyházba? Ez távol van tőle. Ő még remél. És keres ennél egy jobb, egy igazságosabb utat. S mi lesz vele? Megmondom. A példabeszéd szerint cseberből vederbe esik, lesz *nazarénus* . . . Bizony, szegény, nagy kinlódással magát agyon sanyargatva végre annyira jut, hogy azok újra megkeresztelik s velők közösségbe lép. S mit lát!? Ugyanazokat a visszaéléseket, ocsmány emberi bűnöket, gyarlóságokat, mit a baptistáknál; vakságot és rajongást pedig százszor annyit, mint az elhagyott baptista gyülekezetnél . . . Ekkor már ébredezni kezd s belátja, hogy oktalanul cselekedett, mikor az ev. ref. egyházat elhagyta. De eszébe sem jut, hogy visszatérjen. (Az szégyen volna rá!) Csalfa reménnyel táplálja magát, hogy lenni kell egy jobb gyülekezetnek. S ekkor elébe áll egy szombatos apostol, aki azt mondja neki: „Tudd meg, az igaz útra én, de csakis én vezetlek el. A vasárnap nem az Isten napja; azt az emberek hozták dívatba; ünnepeled a *szombatot*, mint az izraeliták, péntek estétől szombat estig. Semmiféle disznóhúst ne egyél, mert a kik disznóhússal élnek, menthetetlenül elkárhoznak, és ha oly állatokat megeszünk, a mi az ó-testamentomban tisztátalannak van nevezve, (V. Móz. 14. rész; III. Móz. 20. rész 6. vers) a disznóhúsból strichinin féreg van — s az akár sütik, akár főzik a húst, — mindig élve marad, s átmegy az ember vérebe. Az utolsó nap pedig közel van s az Ur gyermekeinek pedig egészségeseknek és tisztáknak kell lenni. De legjobb ha semmiféle húst nem eszel; én sem eszem, de erre nem kötelezlek. Semmiféle italt ne igyál, ha idevezülni akarsz, csakis az urvacsorájánál, amikor egymás lábait megmossuk. Szükséges, hogy újra keresztelkedj, mert a tudatlanságba való keresztésre nem adok semmit.“

„Azt se hidd, hogy az ember lelke halhatatlan, mint azt a „hitetlen“ „világi“ papok, baptisták és nazarénusok állítják. Hanem, igenis, ha meghalsz, a lelked is meghal, mert Adám bűnbe esett, de a Krisztus elégtételéért, majd a feltámadáskor, porrá lett tested és lelked újra éled, ha az Ur eljön nagy trom-

bitának szavával. (I. Kor. 15. r.) De csakis úgy támadsz fel az örök életre, mikor az Ur Jézus eljön, ha a szombatokat megtartottad és ha a szerint élsz a mint mondtam, máskülönben az örök halálban leszel részed. Mert örök kárhozat nincs, csak örök élet vagy örök halál, az az a gonoszok egyszerűen örökre meghalnak. Megégnek az ördöggel együtt a kénköves tóban.“

És azt hiszik önök, hogy ezt hallva, a szegény megzaklatott lélek nem megy lépre? . . . Dehogy nem . . . *Szombatista* lesz! . . . Követ oly dolgokat, a miket ő maga is ámul-bámul! . . . Mert nem látott ilyet apjától anyjától! Megkeresztelkedik újra!!! . . .

Eppen a múlt héten kaptam egy érdekes levelet: „Kedves Herman! a ki egykor Hegyközsáldobágyon nagyon szerettél és hallgattál rám Szőke Sz . . . F . . . re, tudatom veled, hogy a Szent Bibliát 7-szer teljesen keresztül olvastam és meggyőzöttem belőle, hogy a valóságos hetedik nap a „Szombat“ és én a vasárnap helyett már a szombatot ünnepelem.“

Ime ez az ember *tizennyolc évig* volt a legbuzgóbb és legjelesebb terjesztője a magyarországi baptiszmusnak; a legtöbb gyülekezeteket ő alkotta s én magam is neki köszönhetem, Isten után, hogy a szelid Jézust Megváltómnak vallhatom.

De azt hiszik önök, hogy itt megállapodik sokáig? Oh nem! Mert itt is a sok teher mellett még keresetének tizedét, vagy még többet kénytelen odaadni.

Micsoda meglepetés vár a mitsem sejtő szegény családra, mikor egy szép napon a családfő hazatérve a szombatos gyülekezetből, az összes szalonnát és húsnevet, bödön zsirt, a melyet a jó gazdasszony gondosan tartogat a nehéz nyári munkanapokra. hideg fanatizmussal elássa földbe, mint tisztátalant amelyet a családnak sem szabad élvezni. *Hát kell ennél ostobább nyomorúság édes magyarom!!!* Mikor nénemasszonynak kókusz-zsirrrel vagy marha-fagygyúval kell főzni. Vagy ha fordítva: a családanya lesz szombatos s nem akar a családnak disznózsirrrel főzni, milyen botrány ez a szegény családban. Pedig jaj a botránkoztatónak.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Átalános sztrájk, — Debrecenben.** A mi lapunk ugyan kizárólag vallásos célokat szolgáló egyházi lap, — de mert a vallásos fejlődéssel a társadalmi fejlődés ösidőktől fogva mindig karöltve járt s nehéz volna megmondani, ha vajjon az idők folyamán a vallás vezette-e a társadalmat, vagy a társadalom a vallást, — tehát természetes, hogy mi a társadalmi kérdések tárgyalását is jogos feladataink közé számítottuk mindenkor s azok iránt állandó érdeklődéssel viseltetünk. Szolgáljon ez a kijelentésünk rövid indoklására annak, hogy a debreceni társadalmi nagy eseményekről igenis tudomást veszünk s azokról olvasóink előtt e helyen rövidesen beszámolunk. *Április 21-kén reggel Debrecenben általános munkás sztrájk tört ki; illetőleg a már hetek óta tartó kefégyári sztrájk támogatására ezen*

a napon a kőművesek, ácsok, szabók, asztalosok, cipészek, könyvkötők, szobafestők, fénymázolók, a pékek, a fa, vas és fémmunkások ezrei sorompóba léptek s e sorok írásakor (péntek 22. délután) az egész város a legnagyobb fokú izgatottságban van. A sztrájkolók sok ezre ott tanyázik a Kossuthutcai temető háta megett, — Kiskassán, az Isten szabad ege alatt s onnan tárgyal a hatóság embereivel a kik a városban a közbiztosság felett való örökös ártást az összpontosított csendőrségnek és a készenlében tartott katonaságnak. Mi természetesen nem avatkozhatunk és nem is akarunk beleavatkozni az egymással harcban álló munkások és munkaadók között folyó küzdelembe; azt sem tudjuk, hogy jelen esetben melyik félnek milyen mértékben van igaza; a sztrájkból folyó nemzetgazdasági veszteségekre sem gondolunk; de azt érezzük, látjuk és jelezzük, hogy ezek a sztrájkok olyan formájukban, a mint most jelentkeznek, nagy események hajnalát jelentik! Vége a régi copfos, gögös, s a sokféle privilegiumokon felépült társadalmi és kormányzási rendszernek! Az egyén, az ember ura akar lenni önmagának és senki se álmódózzék a jövőben arról, hogy egy fikarcnyival is többet kap a társadalomtól, mint a menyit jelleme, munkája, esze és közhasznú tevékenysége után kiérdemel. És a protestantizmusnak nincs semmi oka megrettenni ettől az új társadalmi átalakulástól. Lényegében éppen azoknak az individualis emberi jogoknak a hirdetője ez, a melyekkel ma telítve van a levegő s nagy tévedés volna, — éppen protestáns szempontból, — minden sztrájkoló munkást, vagy hivatalnokot, rossz egyháztagnak kiáltani ki! Okos vezetőkre azonban a népnek mindig szüksége van s óhajtandó, hogy főleg falvakon ezeket mindig a lelkészekben találja fel. A hatalom és tőke emberei pedig ne féljenek mindaddig, míg a nép papjaira hallgat; addig nincs baj. De ők se felejtsek ám, hogy nem az egyiptomi farahók idejében élünk! A munkás ember ma már a maga munkaerejével szabadon rendelkezik s jogában áll azt a törvény korlátain belül úgy értékesíteni, a mint érdekeinek leginkább megfelel. Szóval a sztrájk nem bűn, a mig az okos keretekben mozog! De a hazaszeretet meg kötelesség és erény! Szeretnénk megkérdezni a vezetőktől, hogy p. o. a pénteki impozáns felvonulás alkalmával hányszor zendült fel a munkások ajakáról akár a „Szózat“ akár a „Hymnus“ . . . ? Azt magyarázzák meg a vezetők a munkásoknak, hogy a sztrájk és jó hazafiság nem zárják ki egymást!

— A debreceni ref. főiskolai igazgatótanács tárgysorozata 1904. május hó 4-én reggeli 9 órakor. 1. A gyűlés megnyitása. Szinay Gyula elhunyt-

tának bejelentése. 2. Megjelentek számbavétele, igazolatlanul távolmaradtak megállapítása. 3. Esetleges elnöki előterjesztések a tanácskozás rendje felől. 4. Jelentés az egyházkerületnek a 275/1904. sz. egyh. ker. végzés tárgyában. 5. Gazdasági albizottság jelentése a főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyveiről s az Andaházy-Szilágyi intézetről. 6. Akadémiai albizottság jelentése rendén (referens a b) és e) pontnál Dr. Händel Vilmos, a többi pontoknál Dr. Erdős József akad. igazgató.) a) Akad. igazgatói jelentés (az akadémia beléletéről, a theol. és joghallgatók segítő egyesületéről, az iskolai teremnek az akadémia használatára visszabocsátásáról; dr. Kérészy Zoltának három havi szabadságolásáról s a Csiky Lajos által májusban fölveendő kollokviumokról) b) Jelentés a magánjogi tanszékre érkezett pályázatok eredményéről. c) Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 71/4458. 1904. b. kgy. sz. határozata két bölcsészeti tanszék alapítására tett adománya kamatainak folyósítása tárgyában. d) Jelentés a közös tanárkari gyűlés, akad. tanács és theologiai tanári kar jegyzőkönyveiről. e) Jelentés a jogakadémiai kar jegyzőkönyveiről. 7. Gymnasiumi albizottság jelentése rendén (referens az f) pontnál Dóczy Imre, a többi pontoknál Sinka Sándor) a) Igazgatói jelentés. b) 1904. évi tantárgybeosztás. c) Tanárkari javaslat tankönyvváltoztatás tárgyában. d) A matemat. fizikai tanszékre beérkezett pályázati kérvények. e) A Kolozsvárra rendezendő ifjúsági tanulmányi kirándulás ügye. f) Tanárkari ajánlat a főgymnasiumi igazgatóságra az 1904—1910. évi cyeclusra. 8. Tanítóképzői albizottság jelentése rendén (referens Orosz István). a) Igazgatói jelentés. b) Az üresedésben levő tanári székre hirdett pályázat eredménye. c) A párhuzamosítás továbbvitele az 1904/5. iskolai évben. d) A debreceni presbyterium válasza a képezdei tanulók gyakorlati képzése tárgyában hozzáintézett megkeresésre. e) Osztálykönyvtárak felállítása a képezdei tanulók részére. f) P. Nagy Zoltán rendes tanár folyamodványa a fizetési fokozatokba bevétel tárgyában. g) A tanulók rendkívüli lakássegélye. h) Jelentés a tanárkari jegyzőkönyvekről és igazgatói hivatalos könyvekről. 9. Könyvtári albizottság jelentése (referens Dr. Händel Vilmos). 10. Muzeyi-szertári albizottság jelentése rendén (referens Sinka Sándor). a) Főisk. muzeyi bizottsági elnök jelentése a fizikai szertár teljes átvétele, a leltárak összehasonlítása és hitelesítése tárgyában; b) Ugyanannak jelentése az összes természetrajzi és régiségtani gyűjtemények rendezésére és szakkatalógusok készítésére vonatkozó tervezet tárgyában (1903. nov. 303. egyházker. végzés 3. pont.) c) Ugyanannak jelentése a régibb ásványtani muzeyum rendezése tárgyában; d) Ugyanannak jelentése az állami muzeyum kiselejtezett tárgyairól. 11. Egészségügyi albizottság jelentése (ref. Orosz István).

— **Egyházmegyei lelkész-értekezlet.** Egy idő óta a debreceni egyházmegye minden évben nagyobb szabású értekezletet szokott tartani hol az egyik, hol a másik egyházában. Mi a magunk részéről igen szerencsés gondolatnak tartjuk ezt, mert ha már eltértünk ebben az egyházmegyében is attól a régi üdvös gyakorlattól, mely szerint az egyházmegyei közgyűléseket sorban

tartották az egyes traktusbeli egyházakban: legalább így érintkezhetünk a gyülekezetekkel s ennek megvan a maga hatása. Az idén a debreceni egyházmegye értekezletét Bárádon fogja megtartani s erre nézve nevezett egyház presbyteriuma a következő meghívót bocsátotta ki:

„A debreceni ev. ref. egyházmegye 1904. évi május hó 5-én Bárádon tartandó egyházi értekezletnek *programmja*. I. Az egyházkerületet képviselő püspök és gondnok ur k, esetleg helyetteseik május hó 4-én kiszállnak Kabára és ott meghálván, másnap reggel 5-én 8 órakor indulnak Bárádra; — vagy május 5-én reggel 5 és 1/2 órakor kocsin indulnak Debrecenről és 9 órakor érkeznek Bárádra; — vagy végre május 4-én délután kijönnek Bárádra és ott, mint a lelkész szívesen látott vendégei meghálják. II. A bárándi vasuti állomás átjárójánál május 5-én kilenc órakor a község nevében a község főjegyzője vagy főbírája üdvözlí az elnökséget és azután innen a kísérettel harangzúgások közt bevonulnak a paplakra. III. A templom előtt felállított diadalkapu alatt a presbyterium élén a gyülekezet lelkésze fogadja és üdvözlí a vendégeket. IV. A paplakon rövid félórát tartó pihenés. V. 1/2 10 órakor beharangoznak az istenitiszteletra és 10 órakor ismételt harangozások után a vendégek az egyházkerületet és egyházmegyét képviselő elnök vezetése alatt bevonulnak a templomba. VI. A templomban az istenitiszteletra rendje a következő leend: a) Éneklés felállva. b) Éneklés 2 vers-zakkal ülve. c) Egyházi dalárda énekel, — melynek végső hangjai alatt a szónok, tiszta. Veress Bálint hencidai lelkész ur felmegy a szószékbe s a szokott mód szerint végzi a maga funkcióját. VII. Istentiszteletra után 11 órakor a vendégek a paplakon összejönnek, egy félórát villásreggeliznek és pihennek. VIII. 1/2 12 órakor a vendégek a templomban reájok várakozó gyülekezethez visszamennek és ott meghallgatják a felolvasásokat. Felolvasást tartanak: tiszta. Miskolc László gáborjáni lelkész ur és Uray Gyula derecskei tanító ur; — abban a sorrendben, a hogy azt az egyházmegyei elnökség előre megállapítja. IX. A felolvasások meghallgatása után a gyülekezet szétoszlik, — a vendégek pedig a paplakra vonulnak. X. A paplakon az elnökség a tiszteletra tenni kívánó küldöttségeket fogadja ilyen sorrendben: a) a presbyteriumot; — b) a község elöljáróságát; — c) a tanítók küldöttségét; — d) a diakonátust; — e) a munkások küldöttségét. XI. Ezek után közebéd következik a nagyvendéglőben XII. Este 7 órakor kezdődőleg bál a nagyvendéglőben; a lelkészi és tanítói gyámintézeta javára. XIII. Azon vendégek elszállásolásáról, a kik május 4-én megérkeznek, a presbyterium gondoskodni fog. XIV. Végül kéri a presbyterium azokat, a kik az értekezleten és a közebédén részt venni óhajtanak, hogy e szándékukat május 4-ig Szabó József ev. ref. lelkész ural közölni szíveskedjenek. Kelt Bárádon, 1904. április hó 14. A presbyterium.”

— **Adományok főiskolánk tápintézete javára.** Az egyh. kerület múlt évi novemberi közgyűlése felkérte a ft. püspöki hivatalt, hogy az egyházközségeket újabb adományozásra hívja fel a főiskolai tápintézet javára. Erre a határozatra az adott okot, hogy a korábbi évek mond-

hatni rendszeres adományozása az utóbbi években igen megcsappant, holott a tápintézeti élelmezés költsége a folyton emelkedő piaci drágaság következtében az adomány apadásával szemben jelentékenyen magasabbra nőtt. Már a múlt évben — sőt azelőtt is nehányszor — deficitel zárult a tápintézeti pénztár számadása, s annak a lejtőnek az első fokához jutott, a honnan az 1888. évi újraszervezés rántotta vissza. A püspöki felhívásnak eddigelé is kedvező eredménye mutatkozik, bár — mondhatni — még kevés helyről jutott el a pénztárhoz az újabb adomány. Tájékozással s nyilvános nyugtázással az eddigi adományokról a következőkben számolunk be: már a püspöki felhívás előtt bejöttek a következő adományok: A szatmári egyházmegyében gyűjtés 25 k 80 f., Zih K. gyűjtése Belényesen 25 k 58 f., Hajduszoboszlói egyház 40 k. Bihari egyházmegyében gyűjtés 43 k. 76 f., Debreceni egyházmegyében gyűjtés 16 k. Nagykárolyi egyházmegyében gyűjtés 38 k. 72 f., A szentesi egyház adománya 10 k. Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyében gyűjtés 1902-ről 136 k 90 f. 1903-ról 156 k 90 f. Az érmelléki egyházmegyében gyűjtés 10 k 80 f. A felső-szabolcsi egyházmegyében gyűjtés 1 k 40 f. A nagybányai egyházmegyében gyűjtés 28 k 20 f. A belényesi egyház adománya 2 k. A püspöki felhívás óta adományoztak: a hódmezővásárhelyi egyh. 100 k, a tiszaburai egyh. 5 k, a tiszakürti egyház 2 k, a misztótfalui egyház 6 k, a tiszauzghi egyház 5 k, a tiszaderzsi egyház 25 k. Remélhető, hogy a szép példán felkelkedve, többi tehetősebb egyházaink sem fognak önkéntes adományukkal késlekedni, hanem vagy közvetlenül beküldik azt a főiskolai pénztárhoz, vagy pedig átadják az egyházlátogatóságnak. Az eddigi adományok összege 679 k 06 f.

— **Emléket Kovács Albertnek!** A folyó évi február 4-én elhunyt Kovács Albert sirja jeltelen a Kerepesi-uti temetőben; családja: özvegye és három kiskoru leánya vagyontalan árvaságban maradtak Budapesten. Az egykor nagy tevékenységű férfiut közéletében sok csalódás érte; a mindig takarékos embert magánéletében számos anyagi csapás sújtotta, mely utóbbiak miatt az éveken át összetakargatott vagyontáráját teljesen elvesztette. Családjáról a theologiai nyugdíjalap gondoskodik. Mi, alólírott tanártársai, a kik a családja után legközelebb állunk az elhunythoz, s a kik egyönk kivételével mindnyájan tanítványai is voltunk: a tanítványi és kartársi szeretet és hála érzésétől indítatva, erkölcsi kötelességünknek tartjuk, hogy Kovács Albert volt tanítványainak, egyházi és politikai tisztelőinek a fent érintett helyzetet tisztelettel tudomásukra hozzuk és őket bizalommal fölkérjük, hogy adakozás útján állítsunk emléket Kovács Albertnek. Kovács Albert közhasznú tevékenysége megérdemli ezt tőlünk. Fényes elméje,

jól szervezett tudása csaknem negyven évig világolt a papnevelés terén és sok száz lelkészt, tanárt vezetett az igazság ismeretére, Kovács a mi fejünknek koronája és a magyar theologiai tanároknak egyik ékessége volt. Beeses, tudományos theologiai és tartalmas politikai dolgozataival soknak lelkét gazdagította és nem kevesét irányította széles e hazában. A hetvenes években az egyházi sajtó terén új theologiai irányt tört és termékeny egyházszervezeti mozgalmakat indított, a melyekből erőteljes intézményeket (konvent, közalap, lelkészi gyámintézet, közös Énekeskönyv stb.) érlelt az idő. Konventjeinken, zsinatjainkon, a hol állandó képviselő volt, az egyházi alkotásokba, az országházában 15 éves képviselősége alatt az iskolaügyi törvényekbe nem egy helyen (középkolai törvény, országos tanári nyugdíjintézet, tanítói korpótlék stb.) sűrűen beleszólt hasznos működésének értékes szálaít. A református közalap-törvényből az ő ritka szervező ereje formálta azt az életteljes intézményt, a mely ma a magyar kálvinizmus egyik büszkesége. A „közpapok“ mozgalmának zürzavaros követelődéseiből az ő boncoló elméje és bátor szava szűrte le az 1891. évi kongresszuson azt az egyházjogi igazságot, a mely később a kongrua rendezésére indította az országos törvényhozást. Pappnak, tanárnak és tanítónak, ha nem is volt személyes ismerője, sok oka van hálásnak lenni Kovács Albert iránt, akinek a pap és tanítóvilág keserű kenyerének édesebbé tételében oroszánrésze volt. A ki életében ennyi jót tett, megérdemli, hogy halálában se felejtkezünk meg róla és az övéiről. Emléket, emléket neki! Adjuk össze, rakjuk össze koronáinkat s a begyűlt összegből: 1. Állítsunk sarkövet Kovács Albert sírjára; 2. gyűjtsünk némi nevelési segélyt a háromkis-lánya számára. A kegyeletes adományokat kérjük, hogy a mellékelt gyűjtőívvel együtt szíveskedjék ki-ki f. é. május 1-ig Hamar István theologiai igazgatóhoz (Budapest, Kálvin-tér 7. szám) beküldeni, a ki azokat a „Protestáns Egyházi és Isk. Lap“-ban nyugtázní fogja. Eljárásunkról nyilvánosan fogunk elszámolni, mi, alólírott tanári kar. Végül megemlítjük, hogy az elhunytnak írásban és szóban kifejezett végakaratahoz képpent a hagyatékában maradt és teljesen sajtókész Homiletikáját ki fogjuk adni s arra az érdeklődők figyelmét már most tisztelettel fölhívjuk. A kegyelem Istene indítsa kegyeletre a mi szíveinket, hogy tudjunk áldozni a szeretet oltárán! Budapest, 1904. február hóban. *A budapesti ev. ref. theologiai akadémia tanári testülete.*

— **Adomány az egyetem javára.** A debreceni zenede a tél folyamán három hangversenyt rendezett, melyeknek tiszta jövedelméből egy harmadrészt az egyetem javára adományozott. Ez összeget, 128 kor. 05 fillért most küldötte át a zenede igazgatósága a főtiszt. püspök ur kezéhez. Követésre méltó szép példa ez! Vidéki egyházaink beeses figyelmébe ajánljuk az ilyen jótékony ünnepek rendezését.

Szerkesztői üzenet.

P. L. Szentes. Azt méltóztatik írni, hogy a „szentesi ref. kör“ cím alatt a napokban egy közleményt küldtem a „Debr. Prot. Lap“-nak. Kijelentem, hogy ez a közlemény én hozzám nem érkezett be, — legalább e sorok írásáig én semmiféle ilyes közleményt nem kaptam. **K. J. Bercel.** Bejött, — köszönöm.

Szívesen közreadtam volna már ebben a számban, de ez teljes lehetetlenség volt. A mint láthatod, több referáda küldetett be hozzám; a beküldés időrendje szerént kell az efféle dolgot beosztanom. Legközelebb azonban ez is okvetlenül jönni fog. Most egy kicsit késett is. — Ugyanezt ízenem „Szernyepartinak“ és „Körösvölgyinek“ is. Kérlek benneteket egy kis türelemre. — „Körösvölgyinek“ azt is értésére adom, hogy az előbbi cikk is szerencsésen beérkezett. Majd sor kerül rá. A mi végre a leveled legvégén érintett dolgot illeti, már most is e helyen kijelentem, hogy én a debreceni egyetem javára eszközözendő külföldi koldulásnak (bocsánat bátor beszédemért!) nem vagyok barátja! Azt nem is kérdelem, hogy mit mondanánk mi, — a világ egyik legnagyobb református egyháza ahhoz, ha akár helvét, akár angol, akár skót egyetemre gyűjtenének közöttünk? Ezt nem is kérdelem, de meggyőződés az, hogy akkor, a mikor üldöztek, nyomtak bennünket kül-erőszakkal — s elszedték iskoláinkat, bezárták templomainkat, akkor — mondom — igenis volt indoka a külföldi hittestvérekhez való fordulásnak. De ma nem ilyen idöket élünk. Ma minden tölünk függ egyedül. Ma akár 6 egyetemet is emelhetünk. Senki sem akadályozza ezt meg. Tehát pusztán nemzeti s felekezeti önértetem is tiltakozik az ellen, hogy mint valami koldus és helöta nép a külföldön kuncsorogjunk; meetingeket, tartsunk; az egész világot alármirozzuk, gyűléseket stb. rend-zzünk, **mikor még itthon sem meritettük ki erőforrásainkat!** Vagy fel tudjuk azt az egyetemet a magunk erején építeni (országos és nem pusztán egyházkerületi mozgalommal!) vagy nem tudjuk. Első esetben nincs szükségünk a külföldi s gyülekezetenkénti koldulásra; utóbbi esetben pedig jó lesz azt is letagadni, hogy akartunk valamit; hogy a művelt világ tudomást se vegyen arról, hogy van valahol a Duna-Tisza mentén egy 3-4 millió lelket számláló protestáns egyház (együvé számítom a kálvinistákat és lutheránusokat!) s ez a pigra massa képtelen a maga erején egyetlenegy egyetem felállítására . . . !!! Ez az én privát, de határozott nézetem ebben a kérdésben. A mennyire barátja vagyok az itthon való buzgalomnak (hiszen talán teszek is valamit . . . !) annyira ellenzem a külföldön való koldulást. Ez nem méltó a mi magyar kálvinista önértetünkhöz és így nem méltó nemzeti és felekezeti becsületünkhöz.

Tartalomjegyzék: A felső-borsodi kiáltvány. Vadász Pál. Eröss Lajos. — **Tárca:** A régi debreceni polgárság áldozatkészsége. Zoltai Lajos. — Véleményes javaslat. a+x. — Az egységes liturgiáról. F. Varga Lajos. — A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferenc. — **Közéletünk:** A debreceni egyházmegye közgyűlése. Nótárius. — A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Tudósító. — A szakadárokról Stern Herman. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERÖSS LAJOS.**

Pályázat

a nagyszalontai ev. ref. egyházmegyében levő szakállai ev. ref. egyház lelkésztanítói állomására.

Évi javadalma, — egyházhatósági értékelés szerint 910 korona, mely részint készpénzben, — részint föld haszonélvezetéből, terményekből, stolaréből és tandijból folyik be; — ehhez jön ez állami fizetés-kiegészítés, mely 1600 koronáig 699 kor. 11 fillér, — mely összegből már a folyó évre folyóvá tétetett 699 korona 11 fillér, — úgy, hogy ezen egyház IV. osztályu.

Ezen állomás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Pályázók fölhivatnak, hogy lelkészi minősítvénynyel és ezen pályázat közététele után kelt szolgálati bizonyítványval felszerelt pályázati kérvényüket Széll Kálmán ev. ref. esperes-

hez Nagyszalontára (posta: helyben) folyó évi május hó 20-ig adják be.

Debrecen, 1904. április.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat

a nagyszalontai ev. ref. egyházmegyében levő csermői ev. ref. egyház lelkésztanítói állomására.

Évi javadalma, egyházhatósági értékelés szerint: 1180 korona, mely részint készpénzben, — részint 10 hold föld haszonélvezetéből, stolaréból és tandíjból kerül be; — ehhez jön az állami fizetés-kiegészítés, — mely 1600 koronáig 826 korona 10 fillér, mely összegből már a folyó évre folyóvá tételt 726 korona 10 fillér, — úgy, hogy ezen egyház IV osztályu.

Ezen állomás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Pályázók felhivatnak, hogy lelkési minősítvénynyel, és ezen pályázat közététele után kelt szolgálati bizonyítványával fölszerelt pályázati kérvényüket Széll Kálmán ev. ref. espereshez Nagyszalontára (posta: helyben) folyó évi május 20-ig adják be.

Debrecen, 1904. április.

Kiss Áron
püspök.

A tanuló ifjuságnak felette alkalmas **egyetlen magyar nyelvű** protestáns imakönyv a **serdülő ifjuság számára.** Horváthné **Ferenczy Ida** imakönyv a protestáns ifjuság számára. **Kun Bertalan** ev. ref. püspök ur ő méltósága rendkívül meleg hangú ajánlásával. Ára egyszerű kötésben 1 korona, díszes, gazdagon aranyozott vaszonkötésben tokkal 2 k 50 f. díszes bőrkötésben aranyfémekkel és dobozzal 3 k. 50 f. Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a kiadónál: **Vadász M.** könyvkereskedőnél **Miskolcon**, aki az összeg előzetes beküldése esetén portómentesen küldi.

SZÖLÖLUGAST

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld és homoktalajon.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (bár mind kuszó természetű) mert nagyobb része ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkitünőbb muskatály és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legesekélyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legregebb díszes, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháladátszerűbb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fénynyomatú katalógus barkáinak ingyen és bérmentve küldetik meg, aki ezimét egy levelezőlapon tudatja.

Czím:

Ermelléki első szőlőültvénytelep Nagy-Kőgya,
u. p. Székelyhid.

Kiadásunkban éppen most jelent meg

SZOLNOKY GERZSON

Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imádságok templomi használatra.

Ára füzve 4 korona, kötve 6 korona.

Továbbá kapható:

RÉVÉSZ BÁLINT-SZOBOSZLAY

Konfirmációra való Káté.

Ára 30 fillér.

A pénz előleges beküldése esetén ezen könyveket bérmentve küldjük meg.

Teljes tisztelettel

László Albert és Társa

(HEGEDÜS S. és SÁNDOR I.)

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület főbizományosa.

DEBRECENBEN.

BIERN féle

Asphalt-fedő-
lemez;

Turul-permetező,
Atilla-permetező,
debreczeni Sugár-
permetező, jól
ismert szolid ma-
gyar gyártmányok;
kézi kénporfúvók és kén-
porfúvó-gépek;
szőlő-metsző ollók
oltókések, gummi
csövek, permetező
részek; mestersé-
ges madár-fészkelő
házikók;

Kerti-padok;

kertészeti és mezőgazdasági eszközök és gazdasági gépészeti cikkek raktára

SESZTINA LAJOS

vaskereskedése

DEBRECZEN.

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő,

Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A Millenniumi kiállításon kitüntetve.

Ajánlja

harangöntő műhelyét,

mely a legrégibb és a legjobb hírnevű az országban. Teljes szavatosság mellett szállít

harangokat

bármilyen súlyban, nemtetszőket feltétlenül visszavesz, és a költségeket visszatéríti. Árjegyzéket bérmentve küld.

Minden hirdetésnél más előszerelő irat.

Bizonyítvány.

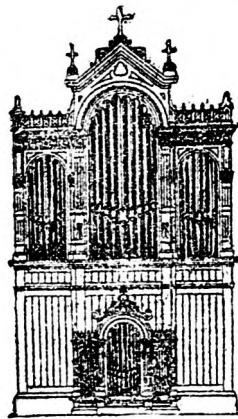
Fogadja elismerésemet azon szép harangért, mely az ön szakértelmét hivatva van itt messze vidéken hirdetni. A világ bármely tájáról hozhattunk volna harangot, nem hiszem, hogy minőségre és olcsóságra nézve az önével versenyezni képes lett volna, mert oly kellemes és meglepően szép hangú, hogy valósággal gyönyörködve hallgatják minden harangozását. Nagyrákóc, (Zemplén m.) Dudics János gk. esperes-lelkész.

Országh Sándor

orgonagyáros

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi kiállításon „nagy diszoklevéllel“ és Ferencz József lovag-„renddel“ kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebbszervek készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a

gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

A tiszántúli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruház-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántúli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmükbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály.

ALAPÍTÁTOTT: 1845-BEN.